

TA'LIM VA FANGA BERILAYOTGAN E'TIBOR ORQALI

Karimova Nilufar Musayevna

Termiz Davlat Universiteti akademik litseyi direktori

Annotatsiya: *Ushbu maqolada mamlakatimizda ta'lim sohasiga berilayotgan imkoniyatlar, Yangi O'zbekistonning bunyodkorlari kim bo'lishi kerakligi, maktabgacha ta'lim muassasasi, maktab, o'rta maxsus ta'lim va Oliy ta'limning vazifalari, dunyoning nufuzli ta'lim muassasalari qatoriga chiqish to'g'risida fikr yuritilgan.*

Kalit so'z: *Kvota, islohot, globallashuv jarayoni, mexanizm, elektron ta'lim, platforma, Konsepsiya, raqamli texnologiya, innovatsiyon infratuzilma, kredit-modul.*

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Muhtaram Shavkat Mirziyoyev 2021 yilning 31 avgust kuni Mustaqilligimizning 30 yilligiga bag'ishlab o'tkazilgan bayram tantanasidagi nutqida ham mustaqillikning ahamiyatiga alohida urg'u berdilar. Yangi O'zbekiston bog'ida tashkil etilgan tantanalar o'zgacha shukuhda o'tkazildi. Ayniqsa, bog'dagi Mustaqillik monumenti o'zining mustaqillikka erishish yo'lidagi tarixiy jarayonlarni to'liq aks ettirishi, tomoshabinda jarayon haqida aniq taassurotlar qoldirishi, o'zgacha salobat to'kib turishi bilan ahamiyatli bo'ldi. Yangi O'zbekistonni barpo etishda avvalo, inson huquqlarini ta'minlash, xalq davlatning birdan bir manbai ekanligini amalda ta'minlash, davlat boshqaruv tizimini isloh qilish, mamlakatimizning barcha sohalarda yangi tizimlarni joriy qilish, malakali mutahasislarni shakllantirish, xorijiy investrlarni jalb etish orqali inson qadrini oshirishga qaratilmoqda.

Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev ta'lim tizimini isloh qilish masalasiga alohida to'xtalib, **"...agar biz ta'limni o'zgartirsak, ta'lim insonni o'zgartiradi. Inson o'zgarsa - butun jamiyatimiz o'zgaradi"**, - degan noyob fikrlarini bildirdilar. Darhaqiqat, Yangi O'zbekistonni barpo etish yo'lidagi islohotlarning bosh ijrochisi ham biz o'zimiz, O'zbekiston fuqarolari. Islohotlar natijasi ham bevosita fuqarolarimiz hayotini farovon etish uchun xizmat qiladi. Bu jarayonda yuksak bilim va salohiyatga ega kadrlar hal qiluvchi kuch sifatida maydonga chiqadilar. Uzluksiz ta'limning sifatli tizimi aynan shunday malakali va sifatli mutaxassislarni yetkazib bera oladi.

Bizga ma'lumki, barcha ta'lim (maktabgacha, maktab, o'rta maxsus va oliy ta'lim) muassasalarda sifatli mutaxassislar etishib chiqishlari uchun eng avvalo oliy ta'limga kuchli e'tibor qaratilmog'i lozim. Sababi barcha ta'lim

muassasalar uchun mutaxassislarni oliy ta'lim muassasalari tayyorlab beradi. Buning uchun juda katta sohalarga e'tiborni qaratish lozim bo'ladi.

Maktabgacha ta'lim va tarbiya sohasidan boshlanishi globallashuv jarayonida bolalar tarbiyasida eng asosiy bo'g'in hisoblangan maktabgacha ta'lim tizimining jamiyatimiz hayotidagi o'rni va ahamiyati beqiyosdir. Bugungi kunda mamlakatimizdagi yirik shaharlaridan tortib, chekka tumanlar, qishloq va mahallalarimizda yangi zamonaviy maktabgacha ta'lim muassasa(MTM)lari reja asosida barpo etilmoqda. Bunda davlatimiz rahbarining sa'yi xarakatlari orqali imtiyozli kreditlar ajratilmoqda. Natijada qisqa besh yil ichida mamlakatimizda MTMLar soni 3,5 barobar oshib, davlat va xususiy sheriklik mexanizmi joriy etilishi tufayli 223 mingdan ortiq o'ringa ega bo'lgan 7 ming 400 ta xususiy MTMLar tashkil qilindi, 20 mingga yaqin yangi ish o'rni yaratildi, bog'cha yoshidagi bolalarni qamrab olish darajasi 28 foizdan 60 foizga yetgani ana shunday amaliy harakatlarning natijasidir.

Maktab ta'limini tubdan yaxshilash va uning sifatini oshirish, ustozlarga munosib sharoit yaratish borasidagi islohotlar jadal davom etmoqda. Ya'ni:

- yangi maktablarni qurish, qolganlarini mukammal ta'mirlash va moddiy-texnik bazasini yaxshilash;

- yagona "elektron ta'lim" platformasini joriy etish;

- barcha maktablarga optik tolali internet tarmogini olib kirish;

- fan olimpiadalar va xalqaro fan olimpiada g'oliblariga munosib moddiy rag'batlantirish;

- barcha viloyatlarda maxsus Prezident maktablari, ixtisoslashtirilgan maktablar, sport, musiqa va san'at maktablari tashkil etilishi;

- olis tuman maktablariga borib dars beradigan o'qituvchilarning oyligiga 50 foiz, boshqa viloyatga borib ishlasa - 100 foiz ustama haq to'lash islohotlar samaradorligini ta'minlab beradi.

Ta'lim sohasida amalga oshirilayotgan islohotlarning asosiy qismini, albatta, oliy ta'lim tizimidagi islohotlar tashkil etadi. Xususan, O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish Konsepsiyasi mazkur sohadagi yangi islohotlar uchun debocha vazifasini bajaradi. So'nggi yillarda ta'lim tizimining barcha bosqichlari, jumladan, oliy ta'lim tizimini rivojlantirish, mustaqil fikrlovchi, bilimli mutaxassislarni tayyorlash masalasida qator amaliy ishlar qilinmoqda. Ya'ni:

- Konsepsiya asosida o'qishga kirishda adolatli va shaffof tizimni yaratildi;

- Bitiruvchi yoshlarni oliy ta'lim bilan qamrab olish darajasi 2016 yilgi 9 foizdan 28 foizga yetkazildi;

- Mamlakatimizda keyingi 5 yilda 64 ta yangi oliy ta'lim muassasasi tashkil etilib, ularning soni 146 taga yetkazildi;
- Qabul kvotasi 3 barobarga oshirildi;
- Ijtimoiy himoyaga muhtoj qatlamlar uchun alohida kvotalarning ajratilishi yo'lga qo'yildi;
- Shuningdek, OTMLarga "Mehribonlik" uylari bitiruvchilari, kam ta'minlangan oilalarga mansub xotin-qizlar hamda boshqa muammoli yoshlar uchun qo'shimcha davlat grantlarining ajratildi;
- Mamlakatimizdagi etakchi oily ta'lim muassasalariga bosqichma-bosqich moliyaviy va akademik mustaqillik berildi;
- Oliy ta'lim tizimini xalqaro standartlarga moslashtirish va dunyoning yetuk o'quv yurtlari bilan akademik almashinuvini yo'lga qo'yish maqsadida 2021-2022 o'quv yilidan aksariyat OTMLar kredit-modul tizimiga o'tildi;
- Ta'lim jarayonlariga raqamli texnologiyalar va zamonaviy usullarni joriy etish natijasida ta'lim jarayonini tashkiliy jihatdan osonlashtirish, optimallashtirish hamda sifatli ta'limni ta'minlashga xizmat qilinmoqda;
- Mamlakatimizdagi OTMLari hamda xorijiy OTMLar bilan integratsiyalashuv bir necha marta oshish natijasida 60 dan ortiq xalqaro qo'shma ta'lim dasturlari tashkil etilib, yetuk xorijiy OTM o'quv dasturlari o'zlashtirilmoqda;
- Mamlakatimizdagi etakchi OTMLarni xalqaro nufuzli reytinglarda yuqorilashi uchun kompleks dastur ishlab chiqildi va dastlabki qadam sifatida 10 ta OTMni TOP-1000 talikka, O'zbekiston Milliy universiteti va Samarqand davlat universitetini esa 500 talikka kiritish bo'yicha tizimli ishlar amalga oshirilmoqda;
- Davlat-xususiy sheriklik tizimi asosida nodavlat oliy ta'lim muassasalari faoliyati yo'lga qo'yilishi;
- Aholi fikrlarini o'rgangan holda, sirtqi va kechki ta'lim shakllarini qayta tiklanganligi;
- Talabalarni ijtimoiy himoya qilishda ham mutlaqo yangicha tizim yo'lga qo'yildi. Ya'ni, OTMLarda "temir daftar"ga kiritilgan oila farzandlari, "ayollar daftari" va "yoshlar daftari"ga kiritilgan talabalarning shartnoma pullarining bir qismi to'lab berilishi;
- Yoshlarning ta'lim-tarbiyasi uchun qo'shimcha sharoitlar yaratishga qaratilgan chora-tadbirlarni o'z ichiga olgan beshta muhim tashabbusni amaliyotga tadbiq etilishi;
- Nufuzli xalqaro ilmiy jurnallardagi maqolalarga iqtiboslik ko'rsatkichlari oshishi, respublika ilmiy jurnallarini xalqaro ilmiy-texnik ma'lumotlar bazasiga kiritilishini ta'minlash;

- Oliy ta'lim muassasalarida ilmiy tadqiqot ishlari natijadorligini oshirish. Yoshlarni ilmiy faoliyatga keng jalb etish, ilm-fanning innavatsiyon infratuzilmasini shakllantirish;

- Doktorlik dissertatsiyalarni himoya qiladigan ixtisoslashtirilgan kengashlarni nafaqat markazdagi OTMLarda balkim viloyatdagi OTMLariga ruxsatberilishi;

- Oylik ish haqini keskin oshirilishi orqali ustozlarning mavqeyini oshirish;

- Oily ta'lim tizimida korrupsiyaga qarshi kurashish, shaffoflikni ta'minlashning ta'sirchan mexanizmlarini joriy etish;

- Talabalarni turar joylar bilan ta'minlash, yangisini qurish va ushbu o'quv yilidan boshlab ijarada turuvchi talabalarning 50% ijara pulini to'lab berilishi;

- Oliy ta'limdan keyingi ta'lim tizimi ham chuqur islohotlarni amalga oshirish maqsadida ikki bosqichli tizim yaratilib, tayanch doktorantura uchun qabul kvotalari keskin oshirilishi natijasida ilmiy ish qiladiganlar soni ortmoqda.

Yuqoridagisohalarga e'tiborni qaratish orqalimamlakatimizda etakchi ilmiy hlining ko'payishi orqalixalq xo'jaligining barcha tarmoqvasohalar bo'yicha ilmiy

amaliy g'oyalarni tadbiq etish natijasida mamlakatimiz taraqqiyoti uchun munosi b xizmat qo'shadi. Shuningdek, ta'lim tizimini yanada isloh qilish maqsadida quyidagi sohalarga e'tibor qaratilishi orqali kerakli natijalarga erishiladi:

□ Qabul kvotalarini oshirishni davom ettirish va maktab bitiruvchilarining OTM kirish qiziqishi borlarini 50-60 foizga yetkazish, qolganlarini o'z qiziqishlari bo'yicha xalq xo'jaligi sohaslariga ishga joylastirish;

□ Oliy ta'lim muassasalari tom ma'noda ilm-fan markaziga, mamlakat universitetlar qoshida yuksak moddiy-texnik jihozlangan ilmiy laboratoriyalarni tashkil etish;

□ Oliy ta'lim tizimida ham xususiy oliy ta'lim tashkilotlarini ko'paytirish va ularga davlat OTMLari bilan sof raqobat muhitini shakllantirish;

□ Yangi dunyo talab qiladigan ta'lim yo'nalishlarini ochish;

□ Zamonaviy darslik va o'quv qo'llanmalari yaratishni rag'batlantirish, tan olingan xorijiy o'quv adabiyotlarini tarjima qilish tizimini yo'lga qo'yish;

□ OTMLarida o'tilayotgan nazariy bilimlarni amaliyot bilan uzviy bog'lash.

Yuqoridagi ustuvor yo'nalishlar, ta'lim va fanga berilayotgan e'tiborlarni amalga oshirish bo'yicha oliy ta'lim muassasalarida ishlar tizimli yo'lga qo'yilishi natijasida raqobatbardosh (padagogika, aniq fanlar, tabiiy fanlar, ijtimoiy gumanitar va boshqa) mutaxassislar yetishib chiqishi, jahondagi

etakchi OTMLar bilan akadem almashinuvini yo'lga qo'yish hamda mamlakatimizning barcha sohalarida islohotlar yuritish orqali Yangi O'zbekistonni barpo etishda munosib hissa qo'shadilar.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1.O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Farmoni. 2019 yil 8 oktyabr.

2.Yangi O`zbekiston strategiyasi. 2021 .Sh.M.Mirziyoyev.